

El llenguatge

26/IV/1979

Pujar al tron

No s'hi val a fer barrila sobre els defectes de llenguatge. Cal conèixer, tanmateix, que llegir, tal com acabem de fer, que «el rei Carles III va pujar al tro», no deixa d'incitar a la hilaritat, ja que, com tothom sap, el tro és el soroll que segueix el llamp i, certament, faria de mal pujar-hi. Però, en realitat, aquest ús erroni de tro en lloc de tron obeeix a una tendència, força estesa, a rebutjar les formes de noms i adjectius —especialment agudes— acabades en -on. Com que a formes del castellà acabades en -ón solen correspondre, en català, formes en -o (amb innumbrables exemples, tant del masculí, com del femení: balcó, cançó..., i com que és cert que alguns mots d'introducció relativament recent a l'idioma, com avió i camió, són prou sovint usats amb la n final pròpia del castellà —«avión», «camió»— i hom prevé contra aquestes formes incorrectes, algú considera aquesta correspondència com una cosa absoluta i, encara, més rebutja, com hem dit, totes les formes del grup nominal en -on. Recordem, així, aquells mapes de Catalunya en què, per ultracorrecció, el conegut topònim coll Pregon revestia la forma «coll Pregón».

En català, doncs, existeixen alguns noms i adjectius acabats en -on, com tron. «seient propi dels sobirans», i pregon, adjectiu que vol dir «profund». N'hi podem afegir alguns que no és probable que originin cap vacil·lació, com món i els seus composts, segon, i son i els composts (aquests darrers, amb o oberta) i, encara, els noms d'instruments musicals saxofon i xilofon, algun cop indegudament transformats, aquests sí, en «saxofó» i «xilofó». Menys vacil·lacions originen pantalon i colon, per la raó que són gairebé sempre usats en plurals, pantalons i colons (habitants d'una colònia). Notem, també, el cas d'un nom amb totes dues formes considerades correctes: escans i escó (referint-se al dels diputats algú diu «escanyo», però aquest mot, en català, no és sinó una forma del verb escanvar).

En canvi, com a formes sense n final cal recordar edredo, biberó, ciclotro, neo i ozo. Aquestes dues darreres figuren encara al Diccionari normatiu amb n, però han estat posteriorment modificades, segons consta a l'apèndix de l'obra o a les llistes de novetats donades a conèixer per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Albert Jane